

Ми продовжуємо розповідати про різні методики раннього розвитку. У цьому номері ви дізнаєтеся про метод американського вченого нейрофізіолога Глена Домана, автора таких популярних книг як «Як зробити дитину фізично досконалим», «Як дати дитині енциклопедичні знання», «Як навчити дитину математики» та багатьох інших.

Волкова Галина

Історія питання

Отримавши в 1940 р. наукову ступінь з фізичної терапії в Пенсильванському університеті, Доман присвятив себе лікуванню та реабілітації дітей з різними ушкодженнями головного мозку. Протягом п'ятнадцяти років, займаючись безнадійно хворими, він домогся приголомшливих результатів і зробив ряд дивовижних відкриттів. У випадках, коли процес розвитку і росту мозку зупинено (як при глибокому ураженні мозку) або уповільнений (як при середній тяжкості ураження), його можна змусити працювати. Тільки для цього потрібно впливати на нього через один з доступних нам каналів проникнення інформації - зір, слух, дотик. І виявилось, що, процес росту та розвитку мозку можна посилити і прискорити! Доман пропонував стимулювати центральну нервову систему і мозок за допомогою зорового сприйняття (візуально), слуху (аудіально) та шляхом дотику (тактильно). Дітям з відсталим розумовим та фізичним розвитком з певною періодичністю показували картинки, написані на картках слова, одночасно озвучуючи їх, навчали повзати, висіти на брусах, у той час як вони взагалі не могли рухатися. Заняття Домана дозволяли частково або повністю відновити рухову активність маленьких пацієнтів, допомагали дітям з порушенням розумової здатності здобути освіту, а іноді навіть перевершити своїх здорових однолітків. У 1955 році нейрофізіолог Глен Доман разом з групою вчених заснує Інститут розвитку людського потенціалу в Філадельфії. До початку 60-х результати досліджень цього наукового центру стають широко відомі, а сам Доман називає їх "м'якої революцією" в науці. Розробляючи систему реабілітації дітей з важкими ураженнями центральної нервової системи, він

прийшов до висновку, що найбільш ефективно можна впливати на розвиток мозку в період його активного росту - до 6-7 років. Причому, вже після трьох років цей процес сповільнюється, а після семи практично припиняється. Отже, чим молодша дитина, тим простіше його навчати. "Ще простіше долучити до знань дитини у віці до одного року" - вважає Доман. Так виникла ідея використовувати досвід стимуляції розумових процесів для роботи з нормальними дітьми. Ось уже кілька десятиліть Глен Доман і його однодумці навчають дітей і їх батьків, використовуючи унікальну методику, спрямовану на стимуляцію мозкової активності. Результати таких занять буквально приголомшують: маленькі учні до чотирьох років читають і розуміють тексти на декількох іноземних мовах, грають на різних музичних інструментах, демонструють блискучі математичні здібності, виконують гімнастичні вправи, пірнають і плавають. Але, мабуть, найдивніше в тому, що автор методики пропонує оволодіти нею всім батькам, які бажають дати своїм дітям енциклопедичні знання. Знаменитий нейрофізіолог вважає, що кожна мати чи батько здатні виховати геніальних дітей. Задачі навчання батьків присвячені спеціальні курси для вагітних, семінарські заняття для батьків, у яких вже є діти, і, нарешті, безліч книг Глена Домана.

Методика і цілі навчання

Протягом багатьох років, працюючи з хворими та здоровими дітьми більш ніж ста національностей, Глен Доман отримує в своє розпорядження унікальні дані про можливість стимулювання мозкової активності в певний період життя дітей від 0 до семи років. На їх основі вчений робить висновок про дивовижний інтелектуальному потенціалі, яким нагороджується будь-яка дитина від народження. Завдання дорослого полягає в тому, щоб допомогти цей потенціал реалізувати. Тобто "не зробити дитину генієм, а дати необмежені можливості в житті". Яким чином? Доман переконаний, що в основі будь-якого знання, будь-якого вміння, будь-якої професії лежать факти. "Вони складають базу, на якій буде побудовано знання. Без фактів немає знання. Є усереднений набір фактів - є середнім за рівнем знання. Якщо набір фактів великий, то база знань вище середнього". Факти - основа знань, знання - базис інтелекту. Цікава

особливість: у своїх книгах він дуже детально зупиняється на пізнавальних функціях мозку на здатності запам'ятовувати факти і нічого не говорить про розвиток таких необхідних будь-якій людині здібностей, як образне і логічне мислення, уява. Відверто порівнюючи мозок людини з комп'ютером, нейрофізіолог тим не менш, визнає перевагу людини. Він вважає, що засвоєння дитиною корисних фактів, які в його системі координат називаються бітами інформації, - це прямий шлях до розвитку інтелекту. Досаду Домана викликає той факт, що "комп'ютер ми акуратно і точно начиняє даними, а мозок дитини засмічуємо неточною, плутаною інформацією!" Звичайно, можна скільки завгодно сперечатися про те, що вважати корисною інформацією, а що - ні. У кожного з батьків з цього питання буде своє, особливу думку. Безперечно лише те, що діти вбирають все нове легко і з величезною швидкістю. Власне на цьому і побудовані заняття з методики Домана. Отже, мета занять - познайомити дітей з тисячами ясних, точних, цікавих фактів. І факти ці, подібно комп'ютерній програмі, повинні бути систематизовані по розділам знань, категоріям і бітам. Наприклад, розділ "Біологія", категорія "комахи", біти "фотографії комах", або - розділ "Література", категорія "Дитячі письменники", біти "портрети письменників". Зображення будь-яких бітів інформації повинні бути наклеєні на картонні картки певного розміру. (28 на 28 см.) На зворотному боці надписується найменування біта, наприклад, "це комаха - сонечко". Доман підкреслює, що дитині повинен повідомлятися чіткий, точний факт, а не думка. Тобто, твердження "яке гарне комаха - сонечко" вже не буде правильною назвою біта інформації.

Як проходять заняття?

Кілька разів на день у спокійній обстановці дитині показують (не дають в руки, а саме показують на відстані не менше 45 см. від особи) і називають картки, що представляють біти знань різних категорій. Показують дуже швидко, 1 секунда на показ і 5 на те, щоб проговорити назву. Доман рекомендує почати з представлення 5 різних категорій знань, кожна з яких містить по 5 бітів (всього 25 карток) і показувати їх не менше трьох разів на день, поступово збільшуючи кількість пропонованих категорій і темп показу.

Вже засвоєну дітьми інформацію можна і потрібно замінювати новими бітами (за однією карткою щодня), використані картки потрібно прибирати в картотеку і повертатися до них у міру необхідності. Як правило, дитина засвоює один біт інформації (тобто один факт-картка) за тридцять показів. За батьками визнається безперечне право розробити власну, відмінну від Доманівської, класифікацію фактів по розділах і категоріями. Сам автор методики серед різних областей знань вважає пріоритетними читання і математику. На його думку, саме вони найбільше впливають на інтелектуальний розвиток дитини.

Читання

При подачі загальних енциклопедичних знань дитині демонструють картки з фотографіями, малюнками предметів, людей, тварин тощо, а навчання читання за Доману полягає в показі карток зі словами, написаними великими червоними літерами. У результаті малюк "перескакує" через буквено-звуковий етап і вчиться читати відразу цілі слова.

Математика

На заняттях математикою Доман пропонує піти від абстрактних чисел, замінивши їх пред'явленням дитині на тих же картках певної кількості точок (від однієї до нескінченності), називаючи, скільки саме точок зображено. Строго кажучи, їх потрібно називати гуртками. Картки показуються по черзі, регулярно і швидко. Поступово це розвиває в дитини здатність "на око" визначати кількість побачених точок без їх підрахунку, що в свою чергу дозволяє оперувати усно багатозначними цифрами.

Фізичний розвиток

Доман розробив цілу систему фізичного розвитку дітей. У першу чергу, вважає вчений, треба надати дитині можливість рухатися з перших днів життя. Прості зусилля можуть привести до того, що в перший місяць крихітка проповзати по кілька метрів в день. Це сильно впливає на розвиток здібностей малюка. Звичайно, треба навчати його так, щоб це було психологічно комфортно, намагатися поступово розвинути вроджені рефлекси. Доман рекомендує вчити малюка робити все, що тільки можливо - крутити і крутити

його різними способами (так звана динамічна гімнастика). Розвиваючи його таким чином, ще під час першого року життя можна створити дуже серйозний заділ на все його майбутнє життя. Крім того, Глен Доман вважає, і це підтверджено їм на хворих дітях, що фізичний розвиток стимулює і розумовий. Він стверджує, що діти, з якими займалися динамічною гімнастикою і не робили більше нічого, вже були розвинені значно краще за своїх однолітків.

Спілкування або навчання?

Виготовлення карток - досить болюче питання. Проста арифметика показує, що для виготовлення бітів тільки по одному з запропонованих десяти розділів знань (10 категорій по 10-15 бітів, разом 100-150 карток) в домашніх умовах вам буде потрібно багато часу. Чи залишаться у батьків сили для занять з дитиною після підготовки гігантської кількості демонстраційного матеріалу, не відомо. І чи вистачить у них часу для звичайного спілкування з малюком? У Домана проблема спілкування з дитиною, емоційного контакту, залишається як би "за кадром" .. Так, він закликає захоплюватися успіхами дітей, вірити в їх безмежні можливості. Але в занятті Домана немає місця емоціям. Дитина сидить і засвоює інформацію, як комп'ютер, а мати, в руках якої миготять картинки, енергійним голосом зачитує безпристрасні факти. Причину такої любові Домана до комп'ютера і його прагнення влаштувати мозок дитини за подобою комп'ютерної програми можна зрозуміти. Погляди вченого сформувалися в роки появи та бурхливого наступу обчислювальних машин. Але оскільки сучасні люди вже встигли відчутти на собі не лише переваги, але і недоліки цього процесу, ставлення до аналогій "людина - комп'ютер" у наш час більш критичний. Глен Доман закликає батьків поважати дитину, займатися його розвитком і навчанням, дати можливість досягти найкращого з того, чого можна досягти. Подібні погляди заслуговують загальної поваги. Насторожує тільки зауваження Домана, що батьки, що навчають дітей за його методикою, "живуть для дитини". Не варто забувати, що автор методики спілкувався з батьками безнадійно хворих дітей, які дійсно готові були присвятити своє життя тільки тому, щоб поставити їх на ноги. Чи потрібні такі жертви здоровому малюку? Чи будуть щасливі батьки, підпорядкували своє життя

цілком його навчання? І чи принесе це щастя самій дитині? Звичайно ж, методика Глена Домана, перебуваючи на стику медицини, психології та педагогіки, викликає надзвичайний інтерес, величезна кількість запитань і масу голосів "за" і "проти". Але з одним твердженням її автора погодяться, напевно, всі: "диво - в самій дитині, а не в методиці". Найголовніше для батьків - зрозуміти й прийняти це.